

Kak zvěřata viděa?

Voči su najwažniši zmyslowy organ (*Sinnesorgan*) čłowjeka. Z nimi orientujemy so w našim wobswěće. Najwjace informacijow wo našej wokolinje dóstanu mozy wot wočow: Barby, swětło a čmu, mjezwoča abo daloce a bliske předmjety můžeme z pomocu wočow widěć a rozeznawać.

Wudženka nima žane woči. Wona ma jenož někotre zmyslowe bańki (*Sinneszellen*) za swětłosć na koži, kotraž móža mjez swětłym a čmowym rozeznawać. To wšak jej tež dosaha, wšako je nimale cyłe swoje žiwjenje pod zemju žiwa, a tam njetrjeba žane woči. Za to je pola njeje mas (*Tastsinn*) sylnje wutworjeny. Orientuje so potajkim přez masanje.

Hłubokomórske ryby (*Tiefseefische*) maja jara dobre woči, kotraž drje njemóža žane barby widěć, za to pak kóždy móličku swěću, haj najmjeńše swětliško. Tola we hlubokim morju wot 800 m hač do 11 000 m pod hladčinu morja njeje ani škrički swětliška. Tola za čo maja potom tute ryby tak dobre woči, hdyž je tola wšudže čma? Woni produkuj samy swětło. Za to maja wšelake spodźiwny organy, kiž so swěća. W nich su bakterije žiwe, kotraž produkuj při wottwarje wšelakich mačiznow připódla swětło. Z tym móža hlubokomórske ryby swoju wokolinu wobswětlić a tak lěpje widěć.

Tež nimale wšitke zvěřata maja woči. Tola najwjetši džěl zvěřatow widži swět hinak hač my. Maja špatniše abo samo lěpše woči a widža tak na příklad mjenje abo wjace barbow porno našim wočam.

Wudžence dže knot za žiwjenjom. Knot ma drje wočce, ale wonaj stej jenož cyle małej a z nimaj widži chětro špatnje. Je nimale slepy. Za to pak ma jara dobry čuch, sluch a mas a tak pyta z pomocu svojich tasadlowych kosmow (*Tasthaare*) pod powjerchom zemje za cyrobu.

2

Zawěsće sy w telewiziji hižo raz bój z bykom (*Stierkampf*) widzał/a. Zmužity muž, kiž z bykom wojuje, macha přeco z krečerwjnym rubiškom před zvěřecom a zda so, zo je byk čerwjeneje barby dla wosebje agresiwny. Tola tomu tak njeje. Byki njemóža mjenujcy scyła barby widěć! Rubiško je za nich šere. Byk w tajkich bojach jenož na pohib rubiška a na bolosće, kotraž su so jemu naćinili, reaguje. Wšako su do chribjeta byka zwjetša wjacore hlebije zakłóte.

Tež sorny, jelenje, dańki a mnohe druge lěsne zvěřata njewidža čerwjenu barbu. Tohodla bychy sej hajniki poprawom tež čerwjeny kabat woblec móhli. Módre a zelene pak tute zvěřata dosć derje widža.

Tež insekty widža ultrawioletnu swěću. Pčolki njewidža na příklad kćenja kwětkow w tajkich barbach kaž my, ale w dospołnje hinašich. To pak ma swoje dobroty. Pčolki tak widža, runje tak kaž druge insekty, hdže so slódný nektar chowa. Rostliny pokazuja to insektam z wosebitymi barbami, kiž my scyła njewidžimy. Kćenja kwětki, kiž su za nas jednobarbne, widža pčolki zwjetša we wjacorych barbach. Jenož čerwjenu barbu tak derje njewidža. Tohodla mamy pola nas jenož mało rostlinow w přirodže z čerwjnymi kćenjemi. Hdyž sej raz wočko pčolki abo muchi bliže wobhladaš, budže ci napadnyć, zo wobsteji z cyle wjele małych dypkow. Tute małe dypki su móhličke woči. Wočka insektow wobsteja z wjacorych stow, haj samo wjacorych tysac tajkich małych wočkow. A kóždy wočko přinošuje jedyn džělč (abo dypk) k cyłemu wobrazej.

Hdyž něchtó wosebje derje widži, tak so praji, zo ma woči kaž worjoł. Na tym woprawdže něšto je. Pazoraki (*Greifvögel*) maja mjenujcy jara dobrej wočce. Tak móža na příklad sokoły (*Falken*) myš hižo ze zdalenosće 400 m spóznać. Nimo toho móža pazoraki, kaž tež někotre druge ptački, ultrawioletnu swěću widěć. Howna a moč (*Harn*) myšow wuprudžeja ultrawioletnu swěću, a tak pazoraki hnydom wědža, hdže so myše na lúce chowaja a hač je hódno, tam na nje ľakać. A hišće něšto je na tutych ptačkach zajimawe. Hdyž widži čłowjek 24 a wjace wobrazow za sekundu, potom njespóznaje wjace jednotliwe wobrazy, ale widži wšitko kaž film. Tohodla wobsteji sekunda filma ze 24 do 30 wobrazow. Pazoraki pak móža w jeničkej sekundze hač do 150 (!) jednotliwych wobrazow spóznać. Hdy by sej potajkim zhromadnje z pazorakom film wobhladał, bychy to za ptačka jenož wostudle fotografije byli, kotraž so njehibaja.

3

4

Tola wěš poprawom, zo ma pola čłowjekow paduch najwjace wočow? Wón pječa wšitko widži a namaka. Wšako praji serbske přisłowo: Paduch ma wjele wočow.

1. Knoty su nimale slepe a namakaja cyrobu z pomocu tasadlowych kosmow.
2. Hłubokomórske ryby maja dobre woči, tak zo najmjeńše swětliško pod wodu widža.